

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL

În țară 10 lei
În străinătate 12 »

FOI DE TOAMNĂ

— CEVA DESPRE TEATRU —

Vine toamna și deodată cu frunzele îngălbenesc și dispar și afișele care chemă publicul bucureștean la spectacolele de vară, de prin grădini.

Vin seri mohorite și reci când grădina Oteteleşanu își reia aspectul vechi de parc părăsit; în curînd la Ambasadori nu vor mai străluci globurile electrice, așa și Rașca, și 'n cele-lalte grădini.

Dacă însă un străin, de pildă, dintre cei veniți mai deunăzi cu ocazia Congresului petrolifer, s'ar fi abătut și aiurea, decît la reprezentațiile de gală de la Oteteleşanu, ar fi rămas uimit de mișcarea extraordinară ce presintă străzile din centru la ora cînd se termină spectacolele. Figuri ne mai văzute nicăiera, amestecul ciudat de oameni din toate clasele, caravane de prin mahalale, în sfîrșit un adevărat exod sgomotos și fericit i s'ar fi înfățișat ochilor. Acel strein, firește, și-ar fi zis că pulsația vieții bucureștene e extraordinar de puternică și ar fi bănuit că trebuie să existe într'adevăr o vie mișcare artistică în această fericită capitală a Țării.

Dar dacă străinul ar fi luat pe rînd cea mai mare parte din grădinile de spectacol, și ar fi asistat la acele spectacole, nu era nevoie să mai știe și romînește, pentru a'și face o idee cam în ce stadiu de evoluțiune este teatrul nostru. Ar fi asistat la scene unde burlescul domină, unde jocul artiștilor urmărește mai mult trezirea simțurilor inferioare, unde partea coreografică e evocată prin cancan sau matchich, unde decorul, atît de trebuitor iluziei optice, e aproape nul, și, de sigur, acel strein nu s'ar mai fi întors: și-ar fi schimbat ideea.

E adevărat că orice om serios trebuie să cadă pe gînduri, vîzînd dezvoltarea anormală ce a luat-o teatrul la noi și setea bolnăvicioasă

pe care o manifestă publicul nostru pentru acest soi de spectacole. Familii întregi, burghezi respectabili cu consoartele la brăț, și întreaga progenitură de toate vârstele pe lingă ei, cetățeni cu aere austere, «high-lif» scăpătat ce n'a putut să plece la băi, tot «monde»-ul și «demi-monde»-ul, ca într'un alaiu bachic, dau buzna la casa de bilete și incurajază, aplaudă frenetic — și e îngrozitor supt cite forme se manifestă satisfacția pē aceste fețe diferite. E adevărat că Doamnele se cred adesea obligate să plece ochii în pământ, și Domnișoarele de multe ori roșesc pân' la urechi în cursul reprezentației — dar, ce vreți? risul e așa de comunicativ și te dezarmează!

Te întrebă acuma, e de vină oare acest public care e atit de plictisit peste zi și vrea să petreacă, să ridă, să uite necazul și grijile zilnice,— sau sînt de vină autorii și actorii cari le dau acest prilej?

Fără îndoială că fiecare din aceștia își are partea lui de vină. De aci nu urmează totuși că trebuie să ne punem cenușe pe cap și să strigăm că vom pieri și că totul e iremediabil. E un simplu fenomen de evoluție, care s'a observat în toate începuturile, la toate popoarele, pînă au ajuns să 'și formeze un teatru clasic. Poate că vremurile acelea pentru noi încă n'au sosit. Ori cum însă, trebuie să ne bucurăm cînd curiositatea e deșteptată și deci s'a făcut primul pas.

Credem că nu e numai vina autorilor, cari traduc, localizează sau alcătuiesc piese de teatru ca acele despre care am vorbit,— ci și vina acelor cari nu fac altele mai bune. Dar e așa de greu de trăit, și sînt atit de reduse mijloacele de a putea trăi de pe urma nobilei arte în Țara Romîneasă! Un Ranetti, de sigur, ar putea scrie lucruri superioare ca fineță și spirit — cine însă l-ar aprecia după merit! Ce i-ar putea aduce o piesă scrisă în acest sens? Cu ce s'ar putea răsplăti umorul lui inepuisabil? Ce trupă i-ar juca-o? De sigur că o asemenea piesă n'ar ține afișul nici o săptămînă!

Să sperăm însă că încetul cu încetul lucrurile se vor schimba; problemele sociale grele care agită astăzi lumea noastră, durerile celor năpăstuiți, risul sănătos al acelor cari au prisos de viață, toate acestea trebuie să se reflecteze și în teatru, care este ceea ce a fost totdeauna: oglinda cea mai fidelă a vieții.

Iar acest public, care a început să capete atita gust pentru spectacol, își va îndrepta pașii atuncea și cătră Teatrul Național. Poate afișele acestei înnalte instituții de cultură, patronată de stat, nu se vor asemăna cu cele ce se ofilesc acum și cad odată cu frunzele de toamnă...

SEARA TURBURE.

Coboară seara peste cîmpuri
Cu ceața ei de toamnă. Mie
Îm dlocotesc în minte gînduri
De umbră și melancolie.

Cu ochii umezi, dela muncă,
Spre sat vin boii în cirezii.
Ce searbădă și goală-î viața,
Ce van e visul 'n care crezi!

Ce de mai zbuclume și ură,
Ce chin, ce lupte făr' de rost!
Dar într'o clipă moartea ninge
Uitarea peste tot ce-a fost.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nimic din tot n'o să rămînă,
Din gînd, din visul tău gigant...
Ce-ai plăsmuit a fost țărînă,
Părere, umbră și neant.

Și tu, fantomă de o clipă,
Privind la lună, stele, cer...
Te 'nalță 'n ura ta și țipă
Blestemul celor care pier!

Dar pe cînd sufletul meu geme
In prada groasniciei torturii,
Senină, noaptea se așterne
Pe deal, pe cîmpuri și păduri!

Și clarul stelelor la gînduri
De pace sufletu-ți invită
Și 'n cet încet îți schimbă ura
In adorare umilită.

Și-adînc pătruns de sfînta lege
Ce-aprinde aștri 'n golul boltei,

*De-odată sufletu 'nțelege
Deșertăciunile revoltei.*

*Și trist, dar liniștit, ascultă,
Setos de vraja mîngăereii,
Cum cade dulce peste cîmpuri
Armoniosul imn al sereii!*

Paris, Septembrie, 1907.

CINCINAT PAVLESCU.

CAPORALUL

Jos, la picioarele Căpitanului, zace Caporalul Grigoriu Iancu gemînd și abia mai trăgîndu-și sufletul. În piept o rană largă, făcută de un glonț, care i-a intrat cu nasturele de alamă al tunicei în corp, îi stă deschisă, și sîngele gîlgie încet.

Cum își trage sufletul, pare că întreg corpul lui, în loc să respire pe gură, respiră prin vîgăuna din piept. Doctorul regimentului îl examinează, dă din cap descurajat, și după ce aruncă o privire semnificativă Căpitanului, zice către soldat:

— «Bine, camarade, cum naiba făcuși? Cum te potrivși tocmai în fața morței? cum de a fost un glonț, cînd voi trăgeați cartușe oarbe?»

— « Să trăiți, eram la instrucție, trăgeam salve cu cartușe oarbe, și nu știu care din soldați a pus un cartuș de război și m'a omorît.»

— « Păi de unde să aibă el, cartuș de război?»

— « L'o fi furat,... cine nu poate să fure?»

— «Și de ce ai stat în fața armelor? Nu puteai să te dai la o parte?»

— «Să trăiți, nu puteam, căci ar fi crezut soldații că mi-e frică de moarte.»

— «Și cine crezi tu că te-a împușcat?» întrebă doctorul cercetînd din nou rana cu băgare de seamă. «Nu cumva ai vre-o bănuială?»

Soldatul geme și tace.

— «Spune, mă,» zice Doctorul, «de ce nu vrei să spui?»

— «Eu nu bănuiesc pe nimeni, domnule Doctor»; zice caporalul cu glasul sugrumat, ca și cînd și-ar stăpîni cuvintele.

— «Mă omule, tu și așa o să mori. Înțeleg: nu vrei să spui Căpitanului, fiind că poate nu vrei să'l dai de gît p'ăl care te-a rănit, poate ești prieten bun și d'aia ții să nu'l trădezi.»

— «Nu mi-e prieten» zice rănitul, dar în clipa asta el își strînge

buzele, mușcându-le, ca și cum i-ar fi scăpat o vorbă, care nu trebuia rostită.

— «Aaa!» exclamă doctorul, «așa înțeleg și eu, te-ai dat de gol, îl știi pe ăl care te-a împușcat, și nu vrei să-l spui.»

— «Ba nu'l știu, domnule Doctor, nu'l știu,» șoptește rănitul pripit.

— «Caporale, acum văd că'l știi și nu vrei să'l dai de gol, văd că'l știi.»

— «Nu știu nimic, să trăiți!»

— «Păcat de tine, Caporale, că'l știi și ai putea să'l dai pe mîna Consiliului ca să'l pedepsească.»

Rănitul duce mîna la piept și zice:

— «Dar dacă, l'ar afla, ce pedeapsă i-ar da?»

— «Cel puțin 15 ani de muncă silnică.»

Caporalul oftează dureros, apoi zice resemnat:

— «Nu știu, domnule Doctor, nu știu nimic.»

Doctorul îi pipăie pulsul, apoi face un gest abia vizibil de descurajare.

— «Mă caporale, nu mai umbra cu prostii. Uite tu, după cum ești de găurit, o să mori peste cel mult un ceas. Spune-l mai bine, dă-l pe față, dacă îl știi, dacă nu, nu te face grozav că-l cunoști și cînd colo, tu poate nici habar n'ai de el.»

Glasul rănitului șovăie cînd zice:

— «Ba, știu eu ce știu, dar nu spui: las' să mor.»

Căpitanul de lîngă Doctor zice franțuzește:

— «Lasă-l, nu'l mai canoni.»

Dar Doctorul îi răspunde:

— «Cum se poate? trebuie să spuie! ce? să rămînă un criminal nepedepsit?»

— «Poate e o greșală, lasă-l!... destul că moare ăsta, de ce să mai nenorocim încă unul?» adaugă Căpitanul.

— «Nu», zice Doctorul cu o hotărîre bruscă, uitînd să vorbească franțuzește, «nu putem lăsa nepedepsit un caz atît de grav.»

Apoi, către muribund, adaugă:

— «Ia ascultă-mă, Grigore, ce era la mijloc? a fost vre-o rivalitate în serviciu?»

— «Nu, n'a fost.»

— «Poate v'ați certat cumva; de ce nu spui?»

— «Nici nu ne-am certat... da'... nu mă mai canoniți, domnule Doctor.»

— «Atunci ce dracu a fost, mă? a fost, vre-o dragoste la mijloc? ...De ce taci? spune!»

— «Lasă-mă, domnule Doctor, să mor în pace. De ce să spun? că, nu vreau să fie osîndit.»

Doctorul rămîne ca buimăcit, dar se reculege și întrebă:

— «Cum, mă, tu nu vrei să fie pedepsit ăl care te-a împușcat? Asta e culmea, orî ești nebun, orî aiurezi!»

— «Se poate, dar nu vreaș să'l denunț. Lasă..... lasă domnule Doctor, că D-ta nu înțelegi asta.»

— «Să mă trăsnească D-zeu, dacă înțeleg,» strigă Doctorul... «Ăla te-a omîrit, și tu vrei să faci pe mîrinimosul față de el; asta, curat că nu înțeleg nimic: asta e nebulie!»

— «Se poate,» zice caporalul,» dar eu tot o să mor, și ce o să-mi folosească dacă-l denunț?»

El cearcă să se întoarcă cu fața spre perete, dar se oprește și, vîzînd pe doctor plecat asupra lui, zice încă odată:

— «La ce o să-mi folosească, domnule Doctor?»

— «Barim să'l închidă, și să te știi și tu răsbunat.»

Caporalul șovăe, ca și cum ar voi să ia o hotărîre, dar ochii i se umplu de lacrimi, și el zice:

— «Nu vreaș; că, pe urmă, rămîne biata Ileana fără nimeni; pe cînd așa, dacă mor eu, și rămîne el, tot are cine s'o ia de nevastă; că pentru ea m'a omorît țilharu.»

Doctorul s'apleacă spre muribund să'i audă cuvintele. Căpitanul s'apropie și el, dar caporalul are ca un acces de energie, cînd zice într'o ultimă sfortare:

— «El, el face să o ia de nevastă, că o iubește mai mult ca mine, că eu... eu n'am fost în stare să fac omor pentru ea, dar el... el a fost în stare». Glasul muribundului se stînge ca o șoaptă.

Doctorul îl sguduie, dar observă că soldatul și-a dat sufletul... Cei doi, Căpitanul și Doctorul, rămîn privind-se uimiți.

VASILE POP.

ÎN URMĂ...

Tu semper amoris sis memor...

(CATUL)

De ți-am lăsat încet pe frunte o mîină, nu te înșela,
Nu-î gestul dragosteî de care tu poate că-ți aduci amîinte;
Nu vreaî iubirea, adormilă-î frumoasa'n cripta ei cumîinte
Și amintirea-î cea din urmă din clipe îmîi va nșeîina.

Dar dacă azi răsună glasul cîntărilor de altădată
Și mîina mea nepăsătoare pe vechea strună s'abātu,
Înclină capul în tăcere, ascultă cîntul numaî tu,
Și-alungă umbra rătăcîită pe fruntea ta îndurerată.

Nădejdea ta năzuitoare și dulce, cînd, odiñoară,
Isbi în stîncă, cu credință că va îșni din ea isvorul,
O plîngî acuma; năzuința și scumpa dragoste și dorul,
Nu unda care curge încă și astă-zî tainică și clară.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ascultă glasul amîintireî, și amîndoî într'un amurg,
Trăgînd încet din umbra vremeî neprețuitul giuvaer:
Povestea aîilor teî tînerî și taina zilelor de erî,
Ne vom clădi neîărmurirea și vraja clipelor ce curg.

ADRIANA GHEORGHIU BUZOIANU.

FOLKLOR.

POPELCUȚA

(POVESTE)

Trăiaî odată într'un sat un *Rumîn*¹⁾ harnic și cu femeia lui. Nu erau cu stare, dar aveaî cu ce 'și duce ziua de azi pe mîine, erau sănătoși și se mulțumeaî cu puțin. Se mira o lume de traiul lor, că, de! știi Dumneata cînd ești sănătos:

Mănîncî o foaie de ceapă
Și beî un *căuș*²⁾ de apă.

¹⁾ *om* (vorba de *Rumîn* o aî în loc de *Om*.)

²⁾ *căuș*, un vas în formă de lingură cu care bea apă de la *fîntînă* (nu de la puț; aici e deosebirea între *fîntînă* și puț).

or

De cît mult și-al Dracului
Să nu placă nimănui,
Mai bine puțin și bine
Să placă la orî și cine.

Trăiaū bine, bine de tot, că se îndurase Sfîntulețul să le hărăzească și un bujor de față, frumoasă ca un înger și cu sufletul curat ca mirul. Și li-era dragă ca lumina ochilor, o mîngîiaū și-o alintaū zi și noapțe, că era harnică și cuminte, nevoie mare, și altă odraslă nu le mai dăruise Dumnezeu, vorba veche :

Și era la părinți una
Cum e 'ntre stele lumina³⁾...

Dar i-e scris omului în lumea asta, să nu aibă numai parte de bine. Il ia cîteodată grijile și necazurile de tot felul, multe, multe că dacă 'l lasă un *počinog*,⁴⁾ strigă la altul : «Ține-l că l-am prins» și o duce așa, pînă închide ochii. Da să 'nșir povestea :

Acu 'ntr'o sară se duce *Popelcuța* — așa o mîngîiaseră părinții — se duce și ea cu suratele la *furcările*⁵⁾. Toarce ce toarce și cîntă de-a mai mare dragul să le ascuți... cînd, uite că intră pe ușe un flăcău mîndru, înalt și cu ochii focoși — bată-i vina. Vorbește ba de una, ba de alta ; mai glumește, mai joacă, mai cîntă cu ele, da pe urmă se vede, era vr'un duh necurat — le zice fetelor să spuie fie-care cîte-o poveste aleasă.

— «Și, dacă nu vrem.» Zice una.

— «Și, dacă nu știm?» Zice alta.

— «Ba o să vreți și o să știți, suratelor,» zice el «că n'aveți încotro. Fata care nu mi-o spune povestea *nu 'mplinește*⁶⁾ bine : cînd s'o duce deseară acasă, găsește pe maică-sa «*vacă neagră*».

O grijă mare fulger trece prin inima bietelor fete și, ca aprinse de-un dor nestins, încep mîndrele să cînte cîntecul :

Mamă, buruiană dulce,
De-aș putea eū te-aș aduce
Și te-aș sădi'n grădiniță
Ca să am și eū măicuță...

³⁾ Luna. În casă nu se *pomenește* luna (cuvîntul) că «e rău de spart oalele» ci *lumina*.

⁴⁾ Năpaste, întîmplare rea.

⁵⁾ Clacă, șezătoare.

⁶⁾ I-se întîmplă *počinoage* în viață.

*Cît e lumea și țara,
Nu e dulce ca mama...*

Și se pun toate pe-un plîns cu amar, că, ce e mai dulce ca mama? Iar după ce se potolesc, încep ele, dragă Doamne, să spună cite-o poveste care de care mai mindră și mai minunată. Și spun și spun, numai Popelcuța nu vrea și nu vrea înruptul capului.

— Spune, fă, că găsești pe mă-ta vacă neagră.

— Aș! De unde știi tu, *ismentile?* ¹⁾

Și n'a vrut. Și după ce s'a spart furcăria, aū plecat fetele acasă. S'a dus și Popelcuța. Acasă lăsase numai pe maică-sa, că tată-său era *de caraulă*. ¹⁾ Strigă odată :

— Mamă, deschide ușa.

Nu-î răspunde nimeni. Strigă a doua oară, aude un muget... a treia oară, tot așa... Și uite o vacă neagră dă cu coarnele de-î ridică *claua* ²⁾ ușii, o deschide și dă fuga'n obor. Mă-sa nicăiri.

Ca un cuțit i-a trecut prin inimă și a început să-și smulgă părul și să se bocească cît îi lua gura. Pricepuse tot, sărmana, și se știa vinovată, dar, ce să-î faci norocului? Și-a pus în gînd să nu spuie *nimului* ³⁾ ce se întîmplase, ci mai bine să sufere în tăcere, poate s'o milostivi Sfîntulețul și cu ea.

Vine tat-său, își caută nevasta; nicăiri... Întrebă pe Popelcuța : ea pusesese mîna pe *nu știu*.

Dacă vede și vede omul că n'o să-și mai găsească femeia, îi face *soroacele* ⁴⁾, măi plînge ce măi plînge și... o dă uitării.

Ba se însoară a doua oară. Nevasta asta avea și ea două fete! una, a măi mică, cu patru ochi : doi în față și doi la ceafă. Și fetele ei trăiau ca'n raiul lui Dumnezeu, iar pe Popelcuța o punea mă-sa vitregă la tot felul de greutăți — că era măi frumoasă și măi cuminte și măi cu haz și măi cu lipiciu decît slutele ei — și tot credea c'o *mătrăși-o* ⁵⁾. Azi așa, mine așa, le răbda toate, biata fată și muncia, muncia de da inima din ea.

De la o vreme, mă-sa vitregă a început s'o spetească'n băttăi și să-î dea de lucru peste puterile ei. Așa, o mina cu vacile și pe de-asupra îi măi da să toarcă : o piuă de fuse și-un ciur de caiere. Vezi

¹⁾ Stricat, zăpăcit.

²⁾ *Caraulă*, pază de noapte, de strajă.

³⁾ Clauța.

⁴⁾ Nimănuî.

⁵⁾ Pomeni și *căpețele* ce se fac de sufletul mortului : la trei zile, la nouă zile, la trei săptămîni, la șase săptămîni, la trei luni, etc.

⁶⁾ S'o scăpa de ea la un fel.

dumneata, tot i-se părea că nu are fata destul de lucru, vorba ăluia :
 « *Până să te hodinești, mai scoate ale ghizduri din vale* »⁶⁾.

Dar n'o lăsă sfintulețul nici acum dă izbeliște. Mama ei cea bună, vaca neagră, mergea în cîrd cu celelalte vaci și, cînd se opriau în pădure, își punea fata să-î caute'n cap, iar ea lua cu gura caierele și fusele, le rumega și, cînd era soarele *d'un stat de om*, le da Popelcuții toarse gata și le ducea acasă.

Le-a adus așa în mai multe rinduri. Hirca se puse pe gînduri!

— Du-te, tu, fetică — zice ălei mari — și vezi: cine toarce caierele Popelcuții? Pe urmă vino de-mi spune și mie. Se duce a fată, — da, cum face, cum drege c'o fură un somn de puteai tăia lemne pe ea și nici n'a simțit cînd Popelcuța a căutat în cap vacii negre. Sosește acasă și spune mă-sii că n'a văzut nimic.

Ce să facă muma vitreagă? Crapă de mînie și trimite iar după Popelcuța, de astă-dată pe fata cea mică. Cînd vaca și-a pus capu'n poala fie-sii să-î caute, slujenia de soră adoarme numai cu ochii din față, iar cu cei de la ceafă veghează neadormită și vede cum vaca băga pe gît caierele și fusele și le scotea toarse. Dă fuga acasă și spune mă-sii tot... tot...

Se 'nfurie hirca și strigă de se cutremură casa.

— Bărbate, bărbate, cum îi ști, să tai vaca neagră, că de unde nu, piine și sare cu tine p'un *taier* ⁷⁾ nu mai mînînc. Ce să facă bietul om? Se mai împotrivesțe el, da, pe urmă, ca să scape de piază-rea — spune c'o s'o taie....

Cită jale pe Popelcuța! Dă fuga la mă-sa 'n obor și cu lacrimi șiroae pe obraz, îi spune vacii tot aleanul sufletului ei obidit și-î spune ce gînd rău i-au pus tat-său și cu mă-sa vitregă:

— Și, maică, eă, dacă te-o tăia, o să iaă ochi de fiară, să mă duc unde oiă vedea cu ochii, că muierile astea o să 'mî mînince zilele.

— Tacî din gură, fata maichii, că bun e Dumnezeu. Nu ne-o lăsa el! Tu, dacă m'o tăia, să nu mînînci din carnea mea: să mînînci ceapă și, cînd te-o întreba, să spui că ești sătulă. Pe urmă să-mî strîngi oasele într'o *jacă* ⁸⁾ și să le duci pe deal, în scorbura copacului *ciolpănos* ⁹⁾.

Zis și făcut. După trei zile, la copac se făcuseră niște mindre pe case, iar vaca care se făcuse femee la loc, era stăpîna lor. Da mama

⁶⁾ Ghizde, elementele din care se alcătuește puțul.

⁷⁾ Taler de lemn zis și *fund*.

⁸⁾ Traistă; sac mai mic.

⁹⁾ Copac care are și ramuri de pe care s'au curățat crăcile și frunzele: Ciolpan?

vitregă tot mai cu pică pe Popelcuța. Nu știa ce vină să-i mai găsească, doar o goni-o bărbatu-său de la casa lor. Intr'o Duminică o cheamă și-i poruncește:

— *Popelcuță trup de scoarță*, ascultă 'ncoa : Noi ne ducem la *lăutari* ¹⁰⁾. Pină-om veni noi, tu să-mi aduni din nisip grîul ce-l vezi, că se răsturnă butia asta pîrdalnică... Și, cînd vom sosi acasă, să găsim bucatele nici calde, nici reci... c'apoi numai bine nu e de tine.

Apoi pleacă ele gătite, nevoie mare, unde li-era vorba.

Popelcuța rămîne cu lăcrămî în ochișori și, într'un suflet, dă fuga la mă-sa, căreia i-se tîngue, de plîngeau și văile de mila ei.

— «Și, maică dragă, cum vezi, vor să-mi mînînce zilișoarele muierile astea, să se cotorosească de mine, să-mi iaă *tiliuțele* ¹⁾.

— Ia lasă, draga mamei, că le potrivesc eu pe toate.

Și, cit ai bate 'n palme, mama Popelcuții -- care, pasă-mi-te era năsdărăvană -- chemă pasările cerului de adună tot grîul din nisip și-l încarcă la loc în butie ; gătește bucatele cum era mai bine, pe urmă scoate o ie și un vilnic numai de *aur*, își gătește fata așa de frumos că sta soarele de se uita la ea, și-o pornește la horă : — «Du-te, fata mea, că n'au să te cunoască, joacă numai trei hori și vino repede acasă».

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ascultă sfatul maică-sii, se duce la lăutari și, cînd se prinde 'n horă, se mira o lume de așa joc și așa mîndreță de fată. Vine de se prinde lîngă ea și feciorul împăratului. Da tocinaî cînd mindra odraslă a Măriei-Sale o sorbia din ochi de dragă ce-î era, uite că se 'mplinesc trei hori și fata se 'nalță 'ncet, încet, în sus, ușoară ca un fulg și se face nevăzută...

Nimeni n'a cunoscut-o, a dat pe la maică-sa, s'a desgătît, și pe urmă, s'a dus acasă și a început să deretice. Cînd vine tat-său, cu hîrca și cu fetele cele două, găsesc totul făcut cum nici cu gîndul nu gîndiaă...

Sic, sic, sic! Popelcuțo, că tu n'ai văzut ce-am văzut noi astă-zî.

— Ce-ați văzut, surioarelor?

— He! he! O fată frumoasă, frumoasă, îmbrăcată numa'n aur. A jucat cu feciorul împăratului și pe urmă a sburat, par'că nici n'a fost. Se mira o lume.

— Îți fi văzut, dec! Dacă nu mă luați și pe mine!

— Ba puné-ți pofta 'n cuiă...

¹⁰⁾ Horă.

¹⁾ *A-și lua tiliuțele* — A se duce cit mai în grabă dintr'un loc oare care : «*Hai, ia-ți tiliuțele : drumu și omega, licăra poteca*», e pornca cu care faci cuiva drum de ducă.

Plesnia muma vireagă și acum de necaz și se mira ce vină să-î mai găsească.

Duminica următoare, se duc iar la lăutări, iar pe Popelcuța o pune să adune din nisip o butie de meiu și să le facă și bucate pe plac. Mă-sa i-a adunat meiu, i-a făcut bucatele, apoi și-a îmbrăcat odorul cu iie și vilnic de *ghiață* și-a pornit-o la horă.

Se duse Popelcuța, da uitasem să spui — feciorul împăratului îi rămăsese inima la ea și, cînd îi pierise din ochi, o mare jale îi coprinse sufletul și plecase acasă, plîngînd și cîntînd de dorul mindrei :

Frunză verde deditel,
Fă-mă, doamne — un porumbel
La puica pe umerel
Să mi-o ciugul de cercel...

Și se sbătea, biet, cu gîndul cum să facă s'o mai vază odată, cînd norocul lui : o întilnește acum și mai mindră și mai drăgăstoasă. Și iar se prinde 'n horă lingă ea și joacă, odrasla împăratului, de i-se părea că toată lumea-î a lui. Da cînd se împliniră trei hori, ia pe Popelcuța, dacă ai de unde...

Plinge, se vaită, își smulge părul și stă, sârmanul, zile 'ntregi, pe gînduri. Împăratul și împărăteasa, dacă l-au văzut așa, au început să-l ispitească : ce și cum ? A ținut el să nu le spuie jarul ce-î dogoria sufletul, apoi n'a mai putut răbda, s'a spovedit ca unui duhovnic :

— «..... și eă, taică și maică, pe ea o vreaă să-mi fie aleasa sufletului ; cu ea vreaă să fac casă și masă, în lumea asta a lui Dumnezeu».

— Gîndește-te bine, fiule, ce faci : De unde știi tu cine e aia. Dacă e de neam prost, dacă e săracă ? Se cade oare ca tu, fecior de împărat, să ieî o fată, cum n'am pomenit în neam de neamul nostru ?

— Hei, maică, inima-mi spune că numai proastă nu e mindreța asta de fecioară ! Iar de săracă, nu știi Dumneata vorba cîntecului

Și de cît să 'nting în unt
Și să mă uit în pămînt,
Mai bine să 'nting în sare
Să mă uit cu drag la soare ?

Ce să mai zică Măria Sa ? Hai să-î implinească voile, că atit odor aveau și ei.

— Bine, fiule, caut-o, află unde e și... o da Dumnezeu bine.

Și aștepta cu nerăbdare frumosul vlăstar împărătesc să vie Dumnica s'o mai vadă odată și apoi : n'are s'o mai lase.

În a treia Duminică hîrca de mamă vitregă, tot mai otrăvită că nu o poate răpune, iar se duce la lăutari și poruncește Popelcuței să-le facă bucate pe plac și să numere părul după-o *Junice*. Și iar a scăpat-o maică-sa și de încurcătura asta: i-a făcut cele poruncite, apoi a îmbrăcat-o într'o *rochie de apă*, a gătit-o și mai mîndru și a trimes-o la horă.

A jucat și acuma cu feciorul împăratului, dar cînd, la a treia horă, vru să zboare, mîndreța de flăcău... harș... și-i apucă *imineul* ¹⁾.

Mîniată foc s'a văitat de imineu, ea maică-sii, care însă, săria de bucurie. S'a dus acasă, iar cînd a venit ai ei de la lăutari, turbau de atîta istețime pe Popelcuța; și iar:

— Sic, sic, sic! Popelcuța trup de scoartă, că am văzut o fată și mai frumoasă.

— Îți fi văzut, dec!

Da' uite că împăratul dă «*sfoară prin țară și răvașe prin orașe*» cu porunci strajnice la toți slujbașii să-i caute și să-i aducă pe fata care a pierdut imineul, că i-o dă feciorului de soție. Ba vlăstarul împărătesc pleacă chiar el din casă 'n casă să vază: pe-al cui picior se potrivește imineul.

Și ajunge la casa Popelcuții. Mă-sa vitregă, cum aude, bucuria ei: «o să mă fac cuscră cu Măria Sa!» și gătește fetele cu ce avea mai scump, iar pe Popelcuța o băgă într'un ulei cu cenușe.

Da, vezi Dumneata, *fetelor ei nu le era ciuca* ²⁾ de împărătese. Cearcă imineul la o fată, cearcă la alta, nu se potrivește. Cînd să plece să cerce aiurea, un cocoș din zarzăr, bate din aripî:

— Cucurigugagu!..

Stăpîna imineului, după ușa

In ulei cu cenușă.

Se miră feciorul împăratului: «— Ce cîntă cocoșu — ăla?»

— Huș!, cobe, d'acolea! Ce să cînte, Măria ta? Minciuni; un afurisit de cocoș!

A doua oară iar iașa, iar a treia oară: «— Ia să căutăm acolo unde spune cocoșul!»

— Ce să mai cauți? E o «popelcuță» ³⁾ trup de scoartă urită ca mama pădurii.

— S'o văd și eu.

Și, cum se duce feciorul împăratului, și cearcă imineul, s'a și po-

¹⁾ Pantoful.

²⁾ Nu erau rînduite la așa ceva. Nu li-era nasul.

³⁾ Popelcuța, însemnează o ciupercă mică de toamnă.

trivit, parcă d'acolo era de cînd lumea. Și-a cunoscut logodnica sufletului și-a luat-o de acolo: a venit și maică-sa care fusese vacă, de a gătit-o, de-a mai mare dragul să te uiți la ea... Iar împăratul și împărăteasa plîngeau de bucurie că le-a adus feciorul așa odor.

Și au făcut nuntă de s'a dus vestea că au venit împărați și crai și boeri mari, mă rog, ce nu era acolo?

Surorile—nu le-ar mai fi răbdat sfîntulețul—tot fripte de inimă. La nuntă fusese și ele *surori de ginere*⁴⁾. Cînd la o răspintie, s'a oprit mireasa să bea apă, ele odată i-au și dat brînci s'o înnece în puț. A țipat tare, sărmana, și a leșinat de a sărit îngrabă împăratul, ginerile și toți nuntașii de au scos-o din puț și au chemat pe toți vracii de au lecuit-o.

Și dacă s'a întremat, a început iar nunta în *vîpia*⁵⁾ ei... Să fi văzut jocuri pe mire și pe mireasă, iar la *hora miresei*, în învîrtirea domoală, cum răsuna pînă în înaltul cerului cîntecul din diblă și din cobză și glasul lăutarului...

.
 Inelușul de argint,
 Amîndoi v'ați potrivit
 Și la ochi și la sprîncene
 Ca doi porumbei la pene...

Inelușul de aramă.
 Amîndoi sunteți d'o seamă
 Ca doi porumbei d'o mamă!..

Și Duminecă sară, unde erau aduse la masă toate scumpeturile și *mirodeniile* de pe lumea asta, atunci cînd se zic cîntece de voevozi, de haiduci și feți frumoși, s'a rugat Popelcuța de Măria-sa împăratul să tacă puțin lăutarii și atunci ea cu glas de foc, a spus tot amarul ce i-a bîntuit sufletul și tinerețea și tot răul ce i-a făcut hîrca și surorile ei vitrige, de se cutremura carnea pe ascultători.

S'a scîrbit tare împăratul și a pus de a tăiat capul mumei vitrege și fetelor ei, iar pe mama cea bună a Popelcuții a luat-o și-a pus-o la masă, lîngă fie-sa, ca pe o soacră mare și cuscră a Măriei Sale!

⁴⁾ A se vedea «Semănătorul No. 27 de la 2 Iulie, 1906.

Toiul.

Și-apoi dă Doamne, bine. S'a luat nunta și mai veselă și mai mîndră...

Pe urmă s'a dat împăratul jos de pe scaun și a lăsat pe fiu-său să cîrmuiască țara.

Și trăit-au, mare, mult și bine, cu pace și cu sănătate că-i mai bună de cit toate.

C. RĂDULESCU-CODIN.

CRONICA

I. Știri culturale și artistice.

În Bistrița Ardealului s'au desfășurat zilele trecute frumoasele serbări culturale ale «Asociațiunii pentru cultura și literatura poporului român». Ședințele au fost conduse de d. Andrei Birseanu, profesorul brașovean, distinsul scriitor și orator cinstit și iubit de toți cîți îl cunosc. A jucat și trupa d-lui Z. Birsan.

* Societatea «Carmen» s'a întors din Bucovina acoperită de lauri. Romîni bucovineni au primit pe cîntăreții bucureșteni cu cel mai mare entuziasm și cu serbări strălucite, iar concertul d-lui Kiriac a încîntat toată lumea, chiar și pe streini.

II. Cărți.

În editura «Minervei» au apărut «Vremuri de bejenie» de d. M. Sadoveanu (pg 261 în 8°; prețul 2 lei). Noul volum cuprinde admirabila povestire istorică publicată mai întîi în revista noastră, supt titlul din fruntea volumului, precum și alte cite-va povestiri.

* D-l G. Popa-Lisănu extrage în broșură (București, Inst. C. Göbl, 1907, pg. 26 în 8°) prețiosul d-sale studiu de mitologie populară romînească: «Urme de sărbători păgînești: Brumariu, Moșii, Rusaliile», — studiu publicat în «Conv. lit.»

* E sugestiv titlul «Cîntecul vîntului» dat de d. N. Țimiraș poeziilor sale (București, Inst. «Eminescu», pg. 62 în 8° mic; prețul 2 lei). Toate bucățile acestui volumaș izvoresc din mîhnire sau durere; melancolia este unicul ton al lirei d-lui Țimiraș. Versurile sînt corecte, ușoare, unele frumoșele; pe alocurea găsești și raze de poezie adevărată, dar lipsește originalitatea care uimește și cucerește din primul moment.

* În «Biblioteca pentru toți» a d-lui Alcalay au mai apărut traducерile d-lui H. G. Lecca: «Hero și Leandru» (Grillparzer... traducerea e din nemțește?... nu ni se spune). «Atala» (Racine) și «Sărutarea» (Banville), toate în versuri; apoi romanul lui Dumas-fiul «Dama cu Camelii», tradus de St. Petrescu. Cele mai nouă numere ale Bibliotecii (295-298) cuprind într'un volum (prețul 1 leu 20 bani), operele în versuri ale lui Gr. Alexandrescu (Poesii, epistole, satire,

fabule, epigrame, traduceri), cu o culegere de informații bogate asupra vieții și operelor poetului și cu însemnări de d. Em. Girleanu Este o ediție folositoare și pentru publicul mare și pentru profesori și elevi.

* D-l St. Hărăguș, absolvent de teologie, retipărește din «Telegraful român», într'o broșurică de 22 pg. (Sibiu, Tip. Archidiceseană), o lucrare școlară a sa despre «Preoțimea română (ardeleană) în veacul al XVIII-lea». Izvoarele întrebuintate arată calea cea nouă și bună pe care îi conduce pe elevii săi profesorul de istorie de la facultatea teologică din Sibiu, d. I. Lupaș. Mica lucrare e scrisă cu îngrijire și cu dragoste de subiect.

* Casa centrală a Băncilor populare și cooperativelor sătești, din Ministerul de finanțe, tipărește un voluminos și foarte interesant «Anuar al Băncilor populare din România pe anul 1906» (Inst «Eminescu», București). Din prefața volumului, bine venit chiar în preajma reformelor agrare, aflăm cu bucurie că «numai într'un singur an, în 1906, s-au înființat din nou 172 bănci populare, 40.519 membri noi se folosesc de binefacerile cooperatiunii și încă 5.843.794 lei sînt cîștigați pentru economia țărănească». La sfîrșitul anului 1906, era în băncile populare «capital subscris 20.035.054,89 lei, iar capital deplin vărsat 18.509.519,64 lei care împreună cu depunerile spre fructificare și celelalte fonduri se ridică la suma de 27.275.474,15 lei». Harnicii conducători ai instituției sînt vrednici de toată lauda pentru rezultatele ajunse.

III. Reviste.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În «Floarea Darurilor», n. 24, un necrolog și o caracterizare de d. N. Iorga a regretatului bătrîn Iosif Vulcan; traduceri palide din V. Hugo (de C. Manolache), din Verhaeren, Sully Prudhomme (de E. Pop) și Giovanni della Casa (de Ana Codreanu). D-l R. Caracaș comunică o scrisoare prea interesantă a lui Alecu Kogălniceanu, către tatăl său Ilie Kogălniceanu, despre izbucnirea revoluției din 1848 la Paris. E o povestire vioaie a unui martor ocular. D-l N. Iorga descrie o călătorie la Războieni. Numărul mai cuprinde poeziile populare, povești și cugetări.

* În «Neamul românesc», nr. 37, d. N. Iorga, vorbind despre adunarea din Bistrița a «Asociațiunii» ardeleni, dă și o serie de informații istorice asupra orașului.

* În «Luceafărul», nr. 16, o schiță puternică a d-lui C. Sandu-Aldea («Datoria»), o poezie de d. D. Nanu («Turnul de Ivariu») și sfîrșitul instructive conferinței a d-lui Al. Bogdan, profesor al liceului românesc din Brașov, despre limba noastră literară. Sînt frumoase reproducerile cîtor-va sculpturi splendide ale d-lui O. Späthe.

* «Țara noastră» din Sibiu începe publicarea unui monolog popular «Achim Filăru», datorit d-lui A. P. Bănuț, bursierul «Societății pentru fond de teatru român» de dincolo. Monologul a fost represintat în mai multe părți și a plăcut.

* «Răvașul» din Cluj, nr. 35—36, publică un articol elogios la adresa mecenatului clujan, bătrînul Ștefan Havași Oășanu, care iarăși a dăruit 10.000 cor. pentru biserica rom. gr. cat. ce se va înălța în Cluj. Părintele Aurel

Poruțiu comunică amintiri din bătrîni și însemnări istorice cu privire la localitatea Dezmir. A fost o idee fericită să se publice din nou discursul plin de învățăminte și de căldură pe care răposatul B. P. Hașdeu îl rostise la inaugurarea societății «Transilvania» din București și care apăruse în revista «Transilvania» a «Asociațiunii», în 1868; nemuritorul apostol slăvește în acest discurs «cartea», duhul culturii, ca mijloc de mîntuire pentru Romîni ardeleni. Revista are și o dare de seamă asupra înmormintării lui Iosif Vulcan și portretul său.

* Am primit la redacție două nre din revista «La Phalange», care apare la Paris; redactor-șef Jean Royère; redacția și administrația: Paris, 6, Villa Michon (Rue Boissière).

În nr. de la 15 Aug. citim și o poesie («Le Dernier soir») de d. J. Lahovary, iar în nr. de la 15 Sept. o dare de seamă a d-lui C. Lahovary-Șuțu («Les fêtes intérieures» de Saint-Pol Roux).

IV. Ziare.

* În «Gazeta Transilvaniei», nr. de Duminică (25), d. Cotea dă știri despre «Ultimul memoriu al lui Avram Iancu».

* «Lupta» din Budapesta, nr. de la 7 Sept., publică în foileton o interesantă scrisoare, datată Iași, 28 Iulie 1844, a lui P. Cîmpeanu către Moise Nicoară, a căruia corespondență de multă valoare pentru istoria noastră culturală se păstrează la Academia Romîna. Cluj / Central University Library Cluj

Sc.

CRONICA VESELA

FIVE-O-CLOCK

I.

*Stăpîna pretutindenî așează flori în casă —
Azi floarea 'mpărătească avea rabat în piață —
Și crinii albi, clorotici se săvîrșesc din viață
Tînjind ca cea din urmă mlădiță dintr'o rasă.*

*Oglînda știe numai cît s'a vopsit stăpîna
Și sluga poate spune de caznele stăpîniî
Cît s'a muncit, sărmana, întreagă săptămîna
Să 'și facă albă fața și moale pielea mîniî.*

Și-a oblojit obrăjii, și mîinile 'n colcreme
 Și le-a ținut întinse în aer, ca fakirii,
 S'ascundă hieroglifa ce-o 'nseamnă cruda vreme,
 Să nu-i-o descifreze pe față musafirii.

În circonflex sprinceana c'o umbră de funingeni
 Și-a 'ncondeiat-o meșter, — și-o dungă de carmin
 Și-a pus, ca să însemne pe buze și pe gingeni
 Obișnuiți-i zîmbet ce-ascunde-atît venin.

Un uruit de roate; — răsună soneria...
 — Ah, ce plăcere rară! Comme c'est gentil, ma chère!
 Ce roși bujori pe față și-a pus ștregarul gîr!
 Cum te întinereste pe lume bucuria!

Toujours aimable, dragă!... Și-abia sfîrșește, iată
 Și clopotul, iar sună... Și e-o învălmășeală
 De vorbe, de volane!... Ah, lumea cea bogată,
 Cum știe să te 'nșele și cum se mai înșală!

Aruncă fiecare o vorbă ce n'o crede
 Și alta îi răspunde, făcînd o reverență...
 Maschează toți ca struțul, deși oricine vede
 În fond ce se ascunde supt mîndra aparență...

II.

Văzut'ați voi vreodată pletosul pîn pe dună,
 Cum e-apucat de spasmuri cînd vine uraganul?
 La dreapta și la stînga cum crengile și-adună
 Și iar și le respiră?... Așa 'i și cu pianul,

Cînd e rugat maestrul să cînte-o rapsodie!...
 La dreapta și la stînga buhosul cap 'și 'nclină
 Sărbătoritul genii, și nu mai vrea să știe
 De lumea muritoare în lumea lui divină!

*Acum ca bidiviul, când și-a găsit buestrul,
Trec mîinile-i pe clape, în maximul vitezii,
Se 'ncruntă și se zbate și 'i furibund maestrul :
Vai, ce pățesc acuma bemolii și diezii !*

*Și de odată parcă s'ar face-o acalmie...
Dar, nu !... și mai sălbatec prind notele că sboare !
De necrezut ce poate să fac'un om, când știe
Să dea cu virtute din mîini și din picioare !*

III.

*Citește-acuma bardul. Solemn, supt policantru,
Cu aerul macabru de cioclu nemîncat,
Altfel ireproșabil în negru îmbrăcat,
În frac... căci fracul este adesea un scafandru...*

*Cu el s'aruncă 'n marea acestei lumi bizare,
Scöboară, tot scöboară nemărginitul fund :
El e 'ncercat și știe c'acolo se ascund
Neprețute stridii ce aii mărgăritare !*

*Cu glas postum citește, citește 'ntruna bardul...
Scandeață cu emfază, accentuînd detaliiuri ;
Ca de pe-antice ziduri, pe-obraji se scurge fardul
Și-un vînt ușor pornește trezit de evantaliuri...*

*Blazat, într'un fotoliu, un tip, căscînd, clipește,
Își șterge ochelari, la bard se uită iar...
Și 'și zice : «Doamne ! Fracul, ce mai veștmînt bizar :
Adesea se termină în coada unui pește !»*

IV.

*O clipă de repaos... Și-un sgomot de argint,
De linguriți mișcate în cupele de ceaș...
Dintr'un pahar poetul înghite cu un pai,
Avînd pe-obraji lividul reflex de pipermint.*

*Maestrul nu mănîncă nici chiar zaharicale...
Nu-î e celebritatea cea mai aleasă hrană?...
Stăpîna doar de-l roagă, găsește el cu cale
Cu degetele-î sacre s'atingă o bonboană.*

*Se fac grupări aparte, dar flirtul între tineri
E-acelaș pretutindenî, atît căși schimbă locul.
Primește-o Doamnă Mercuri, și altă Doamnă Vineri :
Căci care dintre Doamne nuși are five-o-clock-ul ?!*

*Se vîntură divorțuri, și vorbele aî chee,..
De-ar fi să poarte șorțul saî mîndra diademă
E prodigios cît poate oriunde o femeie
Cu brio să brodeze pe-aceiași veche temă!*

*Și totuși, cîți nuși lasă acolo bună parte
Din sufletul lor candid, pînă ce vād odată
Ce 'nsamnă five-o-clock-ul și cît e de departe
Viața ăstor oameni de cea adevărată...*

*De-aceea, cînd îți spune, zîmbînd simandicoasă,
Vre-o Doamnă: «Primeșc Vineri» — ori altă zinefastă
Refuz-o categoric, — iar dacă ai nevaslă,
Să te jerești, Romîne, de five-o-clock în casă!*

A. MIREA.

RASPUNSURI

D-lui C. P. Petrescu. - Un cetitor al nostru ar dori să cunoască adresa d-tale. Te rugăm să ne-o comunicî.

Z. B. Bistrița. — Am primit toate scrisorile. Cînd ne trimeți ceva și pe cînd ai de gînd să vii la noi? Te așteptăm cu drag.

C. D. Iași. — Nu se poate publica.

C. Teod. Iași. — De multă, multă vreme nu mai dai nici un semn de viață. La o scrisoare mai veche, n'am primit nici un răspuns. De ce?